

УДК 81'373.233

DOI <https://doi.org/10.32782/2522-4077-2026-217-11>

СИНТАКСИЧНІ ПАРАМЕТРИ ЕЛІТАРНОЇ МОВНОЇ ОСОБИСТОСТІ ВАСИЛЯ СІМОВИЧА

SYNTAX PARAMETERS OF THE ELITE LANGUAGE PERSONALITY OF VASILY SIMOVYCH

Вільчинська Т. П.,*orcid.org/0000-0003-4881-6132**доктор філологічних наук, професор,**завідувач кафедри української мови та славістики**Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка***Бачинська Г. В.,***orcid.org/0000-0001-6901-613X**кандидат філологічних наук, доцент,**доцент кафедри української мови та славістики**Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка***Вільчинський О. К.,***orcid.org/0000-0001-8369-1962**кандидат наук із соціальних комунікацій, доцент,**доцент кафедри журналістики**Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка*

Статтю присвячено аналізу елітарної мовної особистості визначного діяча кінця XIX – початку XX ст. В. Сімовича, який відіграв важливу роль в утвердженні українського слова в духовному житті народу. Науковий інтерес до його творчої спадщини та активізація проблем, пов'язаних з вивченням конкретних мовних особистостей, визначають актуальність запропонованого дослідження, метою якого було з'ясувати особливості лінгвоіндивідуалізації особистості вченого на синтаксичному рівні. Матеріалом послужив історико-культурологічний нарис «Пам'яті Володимира Гнатюка». У ході аналізу знайшла підтвердження думка, що В. Сімович належить до яскравих постатей в українській науці, який усім серцем любив рідний народ та своєю самовідданою працею примножував духовні багатства України. До його заслуг належить те, що він активно студіював сучасне йому літературне життя, зокрема творчий доробок тих, хто тривалий час замовчувався, зокрема відомого українського діяча В. Гнатюка, якого знав особисто і високо цінував. Проведений аналіз показав, що В. Сімович досконало володів українською мовою та грамотно послуговувався її синтаксичним багатством, передусім вставними і вставленими конструкціями та незакінченими і перерваними реченнями. Встановлено, що серед вставних одиниць віддавав перевагу компонентам зі значенням достовірності, авторизувальним, емотивно маркованим та тим, які структурують виклад інформації, забезпечуючи послідовність, почерговість викладу думок. Виявлено також велику кількість вставлених конструкцій, які виконують у досліджених текстах функції уточнення, пояснення, доповнення, коментаря, авторської оцінки. Щодо незакінчених та перерваних речень, то з'ясовано, що вони здебільшого вказують на емоційний стан мовної особистості, надають простір для роздумів, створюють певний колорит. Отримані результати розширюють і поглиблюють уявлення про елітарну мовну особистість В. Сімовича.

Ключові слова: елітарна мовна особистість, синтаксичні особливості, вставні і вставлені конструкції, інтонаційно незакінчені та перервані речення, В. Сімович, В. Гнатюк.

The article is devoted to the analysis of the elite linguistic personality of the prominent figure of the late 19th – early 20th centuries. V. Simovych, who played an important role in establishing the Ukrainian word in the spiritual life of the people. The scientific interest in his creative heritage and the activation of problems associated with the study of specific linguistic personalities determine the relevance of the proposed study, the purpose of which was to clarify the features of the linguistic individualization of the scientist's personality at the syntactic level. The material was the historical and cultural essay "In Memory of Volodymyr Hnatiuk". The analysis confirmed the idea that V. Simovych belongs to the bright figures in Ukrainian science, who loved his native people with all his heart and multiplied the spiritual wealth of Ukraine with his selfless work. His merits include the fact that he actively studied contemporary literary life, in particular the creative work of those who remained silent for a long time, in particular the famous Ukrainian figure V. Hnatiuk, whom he knew personally and highly valued. The analysis showed that V. Simovych had a perfect command of the Ukrainian language and competently used its syntactic richness, primarily interstitial and inserted constructions and unfinished and interrupted sentences. It was established that among the interstitial units he preferred components with the meaning of authenticity, authorization, emotionally marked and those that structure the presentation of information, ensuring consistency, sequence of presentation of thoughts. A large number of interstitial constructions were also identified, which perform the functions of clarification, explanation, addition, comment, and author's assessment in the studied texts. As for unfinished and interrupted sentences, it was found that they mostly indicate the emotional state of the speech personality, provide space for reflection, and create a certain flavor. The results obtained expand and deepen the idea of V. Simovych's elitist speech personality.

Key words: elite speech personality, syntactic features, interstitial and inserted constructions, intonationally incomplete and interrupted sentences, V. Simovych, V. Hnatiuk.

Постановка проблеми. В умовах сучасних реалій, а саме повномасштабної російсько-української війни, як ніколи, актуалізуються дослідження, присвячені вивченню спадщини тих, хто в різні важкі для України часи, наскільки дозволяли тогочасні умови, стояв на сторожі української мови, літератури і культури, обстоював право рідного народу на своє національне життя. До таких повною мірою належить і Василь Сімович, багатоаспектна спадщина якого має важливу історико-пізнавальну цінність, відкриває чимало замовчених ділянок духовного розвитку українців. Як сподвижник української національної ідеї, він зумів поєднати в єдине ціле науково-дослідну, педагогічно-викладацьку й громадсько-культурну діяльність та увійти в історію українського мовознавства, літературознавства, видавничої справи, допомагаючи громадськості орієнтуватися і в тогочасних суспільно-політичних подіях, і в мистецькому житті, утверджуючи важливу роль українського слова в духовному житті народу. Отож, цілком слушною вважаємо одну з причин наукового інтересу до постаті В. Сімовича, визначену Ф. Погребенником у передмові до двотомного видання його творів, як «обов'язок у незалежній Україні належно вшанувати пам'ять визначних діячів культури нашого народу, які боролися за його незалежність, зробили вагомий внесок у духовному скарбниці своєї Батьківщини» [1, с. 11].

З іншого боку, сучасний стан розвитку світової науки засвідчує антропоцентричну спрямованість різних її галузей, у тому числі й лінгвістики, що спонукає дослідників до вивчення власне суб'єкта пізнання, яким виступає безпосередній носій мови – мовна особистість. Актуальність запропонованого дослідження зумовлена дослідницьким інтересом до мовної особистості відомого українського науковця Василя Сімовича.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Особистості вчених із багатою спадщиною традиційно аналізують як неповторні індивідуальності, сформовані у відповідній науковій сфері, де вони повноцінно зреалізувалися, а також, що не менш важливо, володіють високим ступенем націєцентричної мовної свідомості, об'єктивованої на всіх рівнях мовної і комунікативної компетенції, та в сучасній лінгвістичній парадигмі кваліфікують як елітарні мовні особистості. Поєднання загальнонародних та індивідуальних пріоритетів, світоглядних концепцій, оцінних домінант дозволяє таким особистостям реалізувати власні мовні уподобання в комунікативному просторі будь-якого дискурсу.

Різні підходи лінгвістів до вивчення мовної особистості представлені в працях багатьох вітчизняних лінгвістів (Ф. Бацевич, І. Голубовська, Т. Космеда, Т. Ковалевська, Л. Мацько, Н. Петлюченко, А. Романченко).

У статті під терміном «елітарна мовна особистість» (ЕМО), слідом за А. Романченко, розуміємо «інтелектуально обдаровану людину, яка яскраво репрезентує себе в усному і писемному мовленні, досконало володіє всім комплексом мовних, комунікативних, моральних та етичних норм. Вона має високий рівень мовної свідомості, мовної та комунікативної компетенції» [2, с. 130]. Науковиця зазначає три найважливіші, на її думку, риси мовної особистості, пов'язані з елітарністю: націєцентричність, яка для українців пов'язана з українськоцентричністю; культуроцентричність, скеровану на високий загальний рівень загалом та мовний зокрема; й емпатоцентричність, зорієнтовану на гармонізацію комунікації [2, с. 131].

Метою дослідження є з'ясувати особливості лінгвоіндивідуалізації елітарної мовної особистості Василя Сімовича як визначного українського діяча кінця XIX – початку XX ст. на синтаксичному рівні.

Отже, об'єктом дослідження є елітарна мовна особистість В. Сімовича, а предметом – аналіз синтаксичних маркерів її лінгвалізації, зокрема вставних конструкцій як дискурсивних елементів, вставлених одиниць та емоційно-оцінних висловлювань (окличних, інтонаційно незакінчених і перерваних речень).

Матеріалом дослідження послужив історико-культурологічний нарис «Пам'яті Володимира Гнатюка». Зауважимо, що хоча В. Сімович і не створив цілісних концепцій українського літературного процесу, не залишив узагальнювальних праць про вітчизняне письменство, проте своїми статтями, розвідками, спогадами про окремих діячів сприяв виробленню об'єктивних історико-літературних поглядів на людей, з якими був знайомий особисто, підтримував наукові й товариські стосунки. Творча спадщина В. Сімовича довгий час була розкидана по різних періодичних виданнях, а тому залишалася недоступною для широкої громадськості. І лише після виходу двотомника його праць (2005 р.) з'явилася можливість ознайомитися з нею докладніше. Цінність спогадів Василя Сімовича про Володимира Гнатюка в тому, що це живі свідчення вченого, який прагнув зберегти в пам'яті своїх сучасників і наступників світлий образ людини, з якою разом працював на ниві української культури і науки, яку глибоко поважав і цінував. Зазначимо, що постать В. Гнатюка потрібно розглядати в одному контексті разом із такими визначними особистостями, як М. Грушевський, О. Кобилянська, Б. Лепкий, Леся Українка, І. Франко, М. Славинський, С. Смаль-Стоцький. Це відомі українські діячі, які багато зробили для розвитку української літератури, науки, культури загалом. На жаль, доробок В. Гнатюка, як і спадщина самого В. Сімовича, тривалий час замовчувалася і лише в незалежній Україні знайшла достойне поцінування. Відтак навіть невеликий за обсягом нарис демонструє велику повагу до одного з тих українських сподвижників, хто своєю працею наближав національне відродження України.

Виклад основного матеріалу. Ґрунтовне дослідження мовної особистості В. Сімовича передбачає характеристику різних мовних засобів, проте в статті зупинимося лише на синтаксичних параметрах ЕМО. Погоджуємося з Ф. Бацевичем, що дослідження дискурсу, «неможливе без звернення до семантико-прагматичних та синтаксичних особливостей слів, які формують його структуру, визначають його плин, природа яких є виключно (або переважно) комунікативною» і які традиційно визначають як дискурсиви [3, с. 102]. До таких слів з-поміж інших належать і вставні конструкції – «граматичні одиниці в структурі окремого речення, семантико-інтонаційні характеристики яких здатні виражати суб'єктивну модальність, певну інформативність і емоційність щодо характеру висловлювання» [4, с. 270], іншими словами, виявляють психоемоційний стан мовця, його позицію щодо певної інформації.

З огляду на семантичну і прагматичну специфіку таких одиниць, їх поділяють на дискурсиви-регулятиви, що виконують міжособистісну (емотивну, експресивну) функцію, виражаючи регулятивну інформацію, та дискурсиви-організатори, функція яких переважно текстова (синтаксична) і полягає в експлікації текстової інформації [2, с. 249].

Зазначимо, що дискурсиви-регулятиви загалом досить широко представлені в науковому та публіцистичному дискурсах, оскільки презентують авторське начало в тексті, відповідають за

зв'язок між адресантом і адресатом, за реалізацію суб'єктивних думок та оцінок. Проте в аналізованому тексті засвідчені незначною кількістю одиниць. Передусім до них належать слова зі значенням достовірності, упевненості, категоричності, що орієнтують читача на сприйняття висловлювання як істинного: на зразок іменника *правда*, напр.: **Правда**, найбільше позбирав Гнатюк матеріалів із Прикарпаття... [1, с. 460]. Обмежену кількість слів для вираження достовірності пояснюємо специфікою Сімовичевого тексту, що містить незаперечні факти, які не потребують доказів, оскільки є об'єктивними, відомими, визнаними.

Другу групу дискурсивів-регулятивів формують компоненти, що «вказують на звичайність (постійність) повідомлюваного у висловлюванні» [4, с. 277], на зразок *як звичайно*, напр.: *Гнатюк був головою Комітету для влаштування свята, й після свята, що, як звичайно, випало дуже гарно, дякував старшим і молодшим товаришам...* [1, с. 461]. Зазначимо, що нерідко подібні вставні компоненти розглядають в одній групі з попередніми.

Важливу роль в досліджуваному тексті відіграють конструкції, що демонструють «спосіб об'єктивації вираженої думки» [4, с. 278] або, як їх ще називають, авторизувальні. У їхніх межах реалізується два різновиди. Перший – це іменні конструкції, в яких функція суб'єктивно-оцінного елемента покладена на займенник: *Гнатюк своїми редакційними працями промовував галицькій громаді шлях до пізнання та засвоєння літературної мови, яка, на його погляд, повинна була витворюватися спільними зусиллями всіх українців – без огляду на політичні прізви* [1, с. 460], що передбачає об'єктивацію висловлювання не через першу особу, а через вказівку на суб'єкта чи джерело, на які посилається автор. Другий різновид засвідчений дискурсивними компонентами, що містять вказівку на конкретну особу (осіб): *Після закінчення університету Гнатюк хотів здійснити свою мрію, пробував учителювати в гімназії у Львові, але, за порадою Франка та Грушевського, залишив свої мрії і присвятився виключно науковій праці як секретар Наукового Товариства імені Шевченка* [1, с. 461]. Зауважимо, що використання адресно-маркованих дискурсивів, на думку А. Романченко, «підвищує ступінь достовірності інформації за рахунок цитованого джерела або згадки дослідника, тобто підвищує рівень правдивості інформації» [2, с. 257-258].

Часто вживаною у нарисі є вставна конструкція *на жаль*, що належить до емотивно-кваліфікативних дискурсивів, які виражають почуття людини у зв'язку з повідомленим, ставлення до сказаного, емоційну оцінку фактів або явищ дійсності з боку тих, хто їх сприймає, та вносять експресивний відтінок до змісту висловлювання. *На жаль* – це фразеологізована прийменниково-іменникова сполука, що виражає в аналізованому тексті почуття болю, жалю, печалі або незадоволення, прикrostі, що межують із захопленням: *Він був у нас на полі етнографії найбільшим і на свій час самотнім, на жаль, авторитетом, тим-то й не дивно, що його ім'я було відоме не тільки в нас, по цілій Україні, не тільки у Слов'яниці, а й поза слов'янським світом* [1, с. 459].

Поширеними у В. Сімовича виступають і метатекстові вставні компоненти, або дискурсиви-організатори, які логізують виклад матеріалу, зв'язують частини тексту, вказують на послідовність, черговість висловлювання, на зразок *з одного боку, з другого боку*, напр.: *Гнатюк називав Франка та Грушевського своїми вчителями, й на працях покійного видний вплив одного і другого: багате знання – з одного боку, й велика сумлінність – із другого...* [1, с. 460]. Вставне слово *нареши*, яким також нерідко послуговується автор, тлумачимо ще як видільне, покликане привернути увагу до висловленого, напр.: **Нареши**, декілька слів про життя Володимира Гнатюка [1, с. 461].

Досить часто В. Сімович використовує вставлені конструкції, що «передають додаткові, побіжні повідомлення, перериваючи основне висловлювання за допомогою інтонації вставленості» [5, с. 169]. Загалом характеристика таких конструкцій у досліджуваному нарисі підтверджує думку про те, що це неоднорідна за змістом, структурою група синтаксичних одиниць, які важко класифікувати, оскільки вони або підкреслюють певні деталі, або подають

якісь побіжні короткі зауваження, чи, навпаки, широкі доповнення пояснювального характеру, а в нашому випадку ще й різні роздуми, спогади, свідчення, пор.: *Народився Гнатюк у квітні 1871 року в селі Велеснів Бучацького повіту в Галичині сином дяка; народня школа – в рідному селі, нижча гімназія (василіяньська) – в Бучачі; вища – у Станиславові (в Бучачі було тільки 4 класи)* [1, с. 460-461]; *Коли польська молодь почала носити рогаті шапки, т. зв. конфедератки, Гнатюк був чи не перший у Станиславові, що надяг т. зв. козацьку шапку (її чомусь у нас звали ковпаком)* [1, с. 461]; *Гнатюк був головою Комітету для влаштування свята, що, як звичайно, випало дуже гарно, дякував старшим і молодшим товаришам (я був у третій класі, Гнатюк – у восьмій) за велику участь у святі та добре виконання* [1, с. 461]. Як бачимо, вказані конструкції представлені найрізноманітнішими за структурою одиницями від слова, простого (двоскладного й односкладного) речення до складного безсполучникового.

Здебільшого вставлені конструкції виконують пояснювально-уточнювальну функцію, тому можуть містити вказівки, пов'язані з певними особами, назвами праць чи видань або включати діалектизми чи запозичення, пор.: *Це підносили ще за життя Гнатюка різні славісти (Брок, Бодуен де Куртене) – і про це слід ізгадати й тепер* [1, с. 460]; *Це ж останнє виходило й вийшло з його довголітньої практики як редактора різних наукових та літературно-наукових видань (Літературно-науковий Вістник, видання Української Видавничої Спільки у Львові)* [1, с. 461]; *Історико-філологічне Товариство у Празі вшанувало Гнатюка, почавши свою сьогорічну діяльність викладами про заслуги Небіжчика для української науки (9 листопада)...* [1, с. 458]. Доповнювально-уточнювальна функція полягає в розгортанні висловленої думки, привнесені певної конкретики в розповідь: *Ще й досі в мене в пам'яті Шевченківське свято, що його традиційно влаштовували щороку гімназисти вищих клас (після того, як поляки почали святкувати Міцкевича)* [1, с. 461].

А. Романченко пропонує розмежувати вставлені одиниці-кореляти, що співвідносяться з відповідними компонентами семантичної структури речення, функціонуючи як кореляти різних синтаксем, та субститути, які не мають у базовому реченні відповідних корелятивних синтаксем [2, с. 265–267], як-от у контексті з двома різними конструкціями: *Гнатюк полишив про це навіть дві праці філологічні (про останки аориста в нашій мові, про займенник «ся») – але ж він був передусім філолог-практик, тим-то для нього мала велику вагу лексика і правопис, і на тому полі він дав нашому мовознавству декілька дуже гарних розвідок, яких не посоромився б і не один філолог-теоретик (маю на увазі статті на правописні теми в ЛНВ 1923 та на теми мови в ЛНВ 1924 р.)* [1, с. 460].

Загалом семантика вставлених одиниць є додатковою, але при цьому не менш важливою як для автора, так і читача. Використовуючи подібні конструкції, В. Сімович намагається забезпечити найточнішу передачу інформації, досягнути повноти викладу, зацентувати увагу на конкретних фактах, напр.: *Слабе підготування Гнатюка у філології – він сам не вважав себе за філолога – відбилося на його працях...* [1, с. 460], як далі коментує науковець, не цілком придатних для дослідника мови, але неоціненних для дослідника «народньої складні».

Важливою синтаксичною ознакою досліджуваного тексту є вживання його автором інтонаційно незакінчених та перерваних речень. Щодо перших, то зауважимо, що їхня незавершеність є передусім інтонаційна, тоді як за змістом вони є цілком завершеними. Часто такі речення передбачають недосказаність через очевидність повідомлюваного: *Покійний до останньої хвилини працював, і ще на відкритті Наукового З'їзду у Празі, три дні перед смертю, він вітав З'їзд щирою телеграмою, бажаючи українській науці на еміграції якнайкращих успіхів...* [1, с. 458]. Нерідко замовчування автора спонукають до певних розмірковувань читача, осмислення того, що мав на увазі адресант: *Отак один за одним сходять у могилу великі піонери української культури, й на їхньому місці, на жаль, поки що залишається пустка...* [1, с. 458] або *У квітні цього року, під час одвідин Гнатюка у Львові, довелося почути такі слова, яких ніхто з його ближчих знайомих ніколи не чував...* [1, с. 459].

Спостерігаємо в нарисі про Гнатюка й явище парцеляції – «спосіб мовленнєвого оформлення синтаксичної структури (речення) кількома комунікативними одиницями (фразами)» [5, с. 108], зокрема парцельованими означеннями: *Гнатюк був головою Комітету для влаштування свята... Молодий, верткий, завзятий...* [1, с. 461].

Подекуди незакінчені речення виступають засобом емоційного самовираження В. Сімовича. Це яскраво демонструють контексти, в яких він розповідає про те, як Гнатюк боровся з недугою та про найближчих людей, які допомагали йому в цьому. Підсилення автор досягає шляхом нагромадження незакінчених конструкцій. Проілюструємо це на прикладі одного з кількох незакінчених речень, вжитих підряд: *А так проживав у Львові, роками прикований до ліжка, мучений астмою й иншими недугами, що розвивалися згодом, – і держався тільки тим, що над ним чувало невиспущене око Дружини, людини рідкої доброти серця, та стежила за ним дбайлива рука д-ра Курівця...* [1, с. 459].

Щодо перерваних речень, то вони в дискурсі елітарної мовної особистості не лише виражають емоційний стан автора, а й створюють певну напругу, забезпечуючи динамізм оповіді, напр.: *Одною з найближчих для його [Гнатюкового] серця справ було – становище нашої молоді, середня українська школа, шкільні підручники й... український університет, що за нього почалася боротьба ще 1899 року й досі не закінчилася й що закінчення її таки й не дочекався покійний Володимир Гнатюк...* [1, с. 461]. Загалом В. Сімович використовує багато речень, які належать до перерваних і незакінчених водночас, напр.: *А там – пішла праця в Науковому Товаристві, у Видавничій Спілці, почалися наукові екскурсії, матеріальні недостачі й... важка недуга легенів, що, нареши, після 25 років зламала таку сильну колись людину...* [1, с. 459].

Помітно рідше функціонують незакінчені й перервані речення, що конотують позитивні або амбівалентні емоції автора нарису, виражаючи його захоплення Гнатюком, нерідко переплетені з відчаєм і безвихіддю, напр.: *Гнатюк всіх знав, усім цікавився, для всіх мав пораду, слово потіхи, всіх умів розвеселити своєю веселою вдачею – для себе ж, крім глузу над своєю недугою, не знав пощади, й ліку для себе не находив... Про недугу свою говорив усе з гумором, та... та тільки останніми часами перестав вірити в те, що зможе її перебороти* [1, с. 459].

Проведені спостереження засвідчили, що В. Сімович зовсім не використовує питальних речень, які загалом належать до досить поширених синтаксичних одиниць в арсеналі ЕМО. Виявлено також лише одне емоційно-оцінне висловлювання, виражене окличним реченням, що має відповідне пунктуаційне маркування – знак оклику, підсилене вживанням великої літери: *Чесць Його Пам'яті!* [1, с. 461]. Подібне речення тлумачимо як бажально-окличне, що вербалізує вольові, сердечні, оцінні емоції. Автор вдається до експресивної пунктуації з метою експлікації позитивної оцінки. Як зазначає В. Шинкарук, емоційно-експресивне забарвлення в таких висловленнях нашаровується на основне значення (у нашому випадку побажання), що дає змогу реалізувати різні види емоцій і почуттів по висхідній або спадній лінії, як-от: сум – туга – безнадія – відчай та захоплення – віра – пам'ять [6, с. 35]. Використовуючи окличне речення, В. Сімович одночасно виражає оптативну інформацію та своє позитивне ставлення до В. Гнатюка.

Висновки. Дослідження, присвячене аналізу особливостей лінгвалізації мовної особистості, виконане в межах лінгвоперсонології та лінгвоелітології, засвідчило, що В. Сімович належить до яскравих постатей ЕМО українських учених. Як невтомний діяч у галузях мовознавства, літературознавства, лінгвокультурознавства, видавничої справи і лінгводидактики, він усім серцем любив рідний народ та своєю самовідданою працею примножував духовні багатства України. Заслуга науковця в тому, що він не лише вивчав історію мови чи літературні процеси минулого, а й активно студіював живу українську мову та сучасне йому літературне життя, зокрема творчу спадщину таких українських діячів, як І. Франко, Б. Лепкий, В. Гнатюк та ін. Їм він присвятив чимало спогадів, статей, мемуарів, культурно-історичних нарисів, які повною мірою демонструють його глибоке розуміння ролі таких особистостей у розвитку української культури і науки. Високо оцінив В. Сімович внесок В. Гнатюка.

Проведений аналіз показав, що, як елітарна мовна особистість, В. Сімович досконало володів українською мовою та грамотно послуговувався її синтаксичним багатством, передусім вставними і вставленими конструкціями як дискурсивними одиницями, незакінченими і перерваними реченнями та (меншою мірою) емоційно-оцінними висловлюваннями. Встановлено, що серед вставних одиниць автор віддавав перевагу компонентам зі значенням достовірності, авторизувальним та емотивно маркованим, які характеризуються регулювальною функцією; у межах дискурсивів-організаторів – компонентам, що чітко структурують виклад інформації, забезпечуючи послідовність, почерговість викладу думок, зв'язок між ними, підкреслення, виділення окремих елементів. Виявлено також велику кількість вставлених конструкцій, які виконують насамперед функції уточнення, пояснення, доповнення, а також коментаря, авторської оцінки. Щодо незакінчених та перерваних речень, то підтверджено, що вони здебільшого вказують на емоційний стан мовної особистості, надають простір для роздумів, створюють певний колорит. Виявлене окличне речення виражає оптативну модальність та демонструє позитивне ставлення автора. У дослідженні було розглянуто лише деякі аспекти реалізації мовної особистості, тож, перспективи вбачаємо в розширенні й поглибленні уявлень про ЕМО в різних дискурсивних практиках, зважаючи на те, що ще не одне покоління читачів відкриватиме для себе свого Сімовича.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Сімович В. Праці в 2 т. Т. 2: Літературознавство. Культура / упор. Л. Ткач, О. Івасюк; передмова Ф. Погребенника. Чернівці: Книги – XXI, 2005. 904 с.
2. Романченко А. Елітарна мовна особистість у просторі наукового дискурсу: комунікативні аспекти: монографія. Одеса: ОНУ ім. І.І. Мечникова, 2019. 541 с.
3. Бацевич Ф.С. Нариси з лінгвістичної прагматики: монографія. Львів: ПАІС, 2010. 336 с.
4. Сучасна українська літературна мова: Морфологія. Синтаксис: підручник / А.К. Мойсієнко, І.М. Арібжанова, В.В. Коломийцева та ін. Київ: Знання, 2010. 374 с.
5. Шульжук К.Ф. Синтаксис української мови: підручник. Київ: ВЦ «Академія», 2004. 408 с.
6. Шинкарук В.Д. Особливості реченневих структур з емоційно-оцінним значенням. *Studia Linguistica*. Київ: ВПЦ «Київський університет», 2011. Вип. 5. Ч.2. С. 29–37.

Дата першого надходження статті до видання: 27.03.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 21.04.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 30.05.2026